परंत्विति एतेषुसर्गेषुशुक्लंकौमारसर्गः रागद्वेषराहित्यात् विमलंनिष्पापंअतएवविशोकं विशोकत्वमपिकुतः यतोगतक्लमंप्रवृत्त्याख्यश्रमहीनं सिध्यतिमोक्षंसाधयति एतच्चात्यंतदुर्लभमित्याह गत्वेति योनि प्रभावाणिजन्मानिनत्वयोनिजानिधृष्टद्युम्नादिवत् तेषांह्यधिकारिकाणांनेतरवद्योनिजंजन्म गत्वाप्राप्य यथोक्तं मनुष्याणांसहस्रेषुकश्चिद्यततिसिद्धये यततामपिसिद्धानांकश्चिन्मांवेत्तितत्त्वतइति ॥३४॥ यांसिद्धिंजीवउपैतितांव्याचष्टे गतिमिति शुभंदर्शनंसच्छास्त्रंगत्वाप्राप्यदेवइंद्रोयांगतिंदर्शनमात्मानुभवात्मिकामाहउक्तवान् सैवशुक्लवर्णभृतांसिद्धिरित्यर्थः तथाचश्रुतिः सएतमेवपुरुषंब्रह्मततममपश्यदिदम दर्शमिति तस्मादिदंद्रोनामेदंद्रोहवैनामतमिदंद्रंसंतमिद्रइत्याचक्षतेइति ततमंततततममित्येकस्यतकारस्यछांदसोलोपः इदंब्रह्म अदर्शंअपश्यं एतेनेदमिहवाक्यंप्रमाणत्वेनदर्शितं इदमेवान्यत्रापितुल्यमित्याह गतिरिति वर्णःसत्वादितारतम्यं वर्णोपिकालकृतः कालःप्रागुक्तश्चतुर्युगात्माजीवोधर्मेरतोधर्ममालंबमानोऽधर्माद्यावृत्तोऽधर्मेरतइतिक्रमेणकृतत्रेताद्वापरकलिसंज्ञः तथाचजीवस्यप्राग्भवीयसंस्कारवशाद्यादृ

परंतुशुक्लंविमलंविशोकंगतक्लमंसिद्ध्यतिदानवेंद्र॥ गत्वातुयोनिप्रभवाणिदैत्यसहस्रशःसिद्धिमुपैतिजीवः ॥ ३४ ॥ गतिंचयांदर्शनमाहदेवोगत्वाशुभंदर्शनमेवचापि॥ गतिःपुनर्वर्णकृताप्रजानांवर्णस्तथाकालकृतोऽसुरेंद्र॥३५॥ शतंसहस्राणिचतुर्दशेहपरागतिर्जीवगुणस्यदैत्य॥आरोहणंतत्कृतमेवविद्धिस्थानंतथानिःसरणंचतेषां॥ ३६॥ कृष्णस्यवर्णस्यगतिर्निकृष्टाससज्जतेनरकेपच्यमानः॥ स्थानंतथादुर्गतिभिस्तुतस्यप्रजाविसर्गान्सुबहून्वदंति॥३७॥शतंसहस्राणिततश्चरित्वाप्राप्नोतिवर्णंहरितंतुपश्चात्॥ सचैवतस्मिन्निवसत्यनीशोयुगक्षयेतपसासंवृतात्मा॥ ३८॥ सवैयदासत्वगुणेनयुक्तस्तमोव्यपोहन्घटतेस्वबुद्ध्या॥ सलोहितंवर्णमुपैतिनीलान्मनुष्यलोकेपरिवर्ततेच॥ ३९॥

शःसत्वाद्याविर्भावस्तादृशीगतिरित्यर्थः ॥ ३५ ॥ शतमिति सेयंजीवगुणस्यगतिःपरापार्यंतिकीदशानामिंद्रियाणामंतःकरणचतुष्टयस्यचकरणगणस्यभेदाच्चतुर्दशसंख्याकासतीतावंतिशतानिसहस्राणिशतसहस्राणिलक्षाणिवाविषयभेदाद्भवति तथाहि विषयभेदाद्वृत्तिभेदंश्रुतिराह अयंवैहरयोयंवैदशचशतानिचसहस्राणिचप्रयुतानिचेत्यादि आरोहणंउपर्युपरिसोपानारोहक्रमेणऊर्ध्वगतिः तैरेवचतुर्दशभिःसत्वतारतम्यप्रधानैःकृतंतत्कृतं स्थानंचतेषुतेषुपदेषुस्थैर्यं तथानिःसरणंतेभ्यःपदेभ्यश्च्युतिः तेषांजीवानांतत्कृतैव तस्मादेतेचतुर्दशसात्विकमार्गप्रवणाःकार्याइत्यर्थः ॥३६॥अन्यथादोषमाह कृष्णस्येति कृष्णस्यस्थावरत्वप्रापकस्यवर्णस्यनिकृष्टानीचागतिः यतःसभावीस्थावरोनरकेनरकप्रदेकर्मणिसज्जते अतोनरकेपच्यमानएवास्ते तत्रैवतस्यस्थानंस्थितिःदुर्गतिभिःतैरेवचतुर्दशभिर्दुर्मार्गप्रवृत्तैर्भवति स्थानावधिमाह सुबहूनिति प्रजाविसर्गान्कल्पान् ॥३७॥ सुबहूनित्यस्यव्याख्या शतंसहस्राणिलक्षमित्यर्थः हरितंधूम्रंतिर्यग्योनित्वं अनीशोदीनःशीतवाताद्यर्दितःसर्वतोमृत्युभयदर्शीच युगक्षयेपापभोगक्षये इदंहिवर्णद्वयंकेवलाभोगभूमिरेव अतोत्रभोगेनक्षपितकलुषस्यदैवात्प्राचीनपुण्योदयेसतिजीवस्तपसाविवेकेनसंवृतात्माव्याप्तचित्तोभूत्वा ॥ ३८ ॥ सत्वगुणेनयुक्तःसन्बुध्यातमोगुणप्रवृत्तिंदूरीकुर्वन्घटते यततेश्रेयसे तदासर्वोत्कर्षेसतिलोहितमष्टममनुष्यसर्गमुपैति शमकामाद्यभिमानिदेवताभावंप्राप्नोतीत्यर्थः सत्वापकर्षेतुनीलात्नीलत्वंप्राप्यमनुष्यलोकेपरिवर्ततेगतागतंकरोति चकारोवाशब्दस्यार्थे ॥ ३९ ॥

Digitized by Google